

ACCOUNTING AND TAXATION

**Nataliia Golub, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor**

*Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University
Zaporizhzhia, Ukraine*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-633-1-17>

FEATURES AND CURRENT STATE OF ACCOUNTING IN UKRAINE

ОСОБЛИВОСТІ ТА СУЧАСНИЙ СТАН БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Бухгалтерський облік є однією з базових складових економічної системи будь-якої держави. Від рівня його організації, достовірності та відповідності міжнародним вимогам залежить прозорість фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємництва, інвестиційна привабливість країни, ефективність податкової політики та управління державними фінансами. Чинники які впливають на економіку, а саме – глобалізація, цифровізація економіки, воєнний стан та економічна нестабільність – диктують вимоги до якості облікової інформації та компетентності фахівців. Тому бухгалтерський облік у виконує не лише інформаційну функцію, а має стратегічне значення як інструмент антикризового управління, фінансового контролю та прозорості бізнес-процесів.

Для організації обліку в Україні діє дворівнева система регулювання обліку:

1. Державний рівень – Міністерство фінансів України – затверджує стандарти, плани рахунків бухгалтерського обліку, методичні рекомендації, визначає порядок ведення звітності.

2. Професійний рівень – Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, Спілка аудиторів наукові установи і навчальних заклади – формують професійні стандарти та здійснюють підготовку кадрів.

У зв'язку з факторами впливу на економіку потребує оновлення потребує і нормативно-правова, а саме: необхідно спростити вимоги

до малого бізнесу, забезпечити єдність податкового та бухгалтерського підходів, адаптувати законодавство до умов цифрової економіки.

Воєнний стан, безпрецедентним викликом для всіх сфер економіки, зокрема й бухгалтерського обліку. Умови невизначеності, втрати активів, міграція трудових ресурсів, руйнування логістичних ланцюгів, зміни у податковому законодавстві та необхідність швидкої адаптації до нових реалій поставили перед бухгалтерською спільнотою завдання забезпечення достовірності фінансової інформації в умовах кризи [1].

Одними з проблем які виникли є коливання валютного курсу, інфляція, зниженні інвестиційної активності, дефіциті бюджетних ресурсів і зміні структури ринків. Для бухгалтерського обліку ці фактори вносять свої проблеми. Розглянемо кожен фактор:

1. Значні курсові коливання призвели до необхідності частого перегляду оцінки активів та зобов'язань у валюті. Це ускладнило складання фінансової звітності, особливо для підприємств-експортерів і компаній із зовнішньоекономічними контрахтами.

2. Інфляція спотворює показники фінансової звітності, оскільки облікові оцінки, зроблені на початку звітного періоду, вже не відповідають реальній вартості активів наприкінці періоду.

3. Руйнування інфраструктури, відключення електроенергії та перебої в інтернет-зв'язку зумовили проблеми із веденням облікових реєстрів, своєчасною передачею документів та формуванням звітності.

4. Пошкодження або знищення офісів і складів спричинило втрату первинної документації, що ускладнює підтвердження господарських операцій. Законодавець був змушений внести тимчасові зміни, які дозволяють відновлювати документи за копіями, електронними даними або довідками контрагентів.

Бухгалтерський облік збирає інформацію для різних користувачів. Одними із них є користувачі податкової. Ті зміни які відбуваються в економіці торкаються і оподаткування. Відповідно зміни відбулись у податковому законодавстві з метою зменшення тиску на бізнес і забезпечення фіскальної стабільності. Зокрема, прийнято низку постанов, наказів і законів, які дозволили [2]:

- спростити подання звітності (зокрема, податкової та фінансової) для підприємств, що не мають фізичної можливості дотримуватись строків;

- застосовувати альтернативні методи обліку та оцінки активів у разі неможливості отримання достовірної інформації;
- використовувати електронні сервіси для реєстрації первинних документів, актів, накладних, податкових декларацій.

Це дозволило зменшити ризики штрафів і санкцій для підприємств, які тимчасово не могли виконувати обов'язки. Багато підприємств були змушені:

- перенести облікові дані у хмарні сервіси (Google Drive, Microsoft Azure, сервери за кордоном), щоб уникнути втрати інформації;
- оптимізувати документообіг шляхом переходу на електронний облік;
- використовувати спрощену систему звітності для малого бізнесу;
- переглянути облікову політику у зв'язку з ризиками втрати активів або неможливістю їх інвентаризації.

Особливо гострою проблемою стала переоцінка та списання активів – підприємства, які втратили виробничі потужності або запаси. Для підтвердження фактів повинні бути документальне підтвердження наявності цих втрат, а саме: спеціальних актів комісій і дозволів від військових адміністрацій.

Значна частина бухгалтерів була змушена змінити місце проживання або покинути території бойових дій, що спричинило дефіцит кваліфікованих кадрів у сфері обліку. Підприємства вирішували проблему кількома шляхами [3]:

- дистанційна робота з використанням онлайн-систем бухгалтерського обліку (М.Е.Дос, BAS, SAP);
- передача облікових функцій на аутсорсинг;
- залучення консультантів для підготовки звітності відповідно до МСФЗ.

Водночас роль бухгалтера суттєво зросла: він став не лише обліковцем, а й фінансовим аналітиком, що оцінює вплив воєнних ризиків на бізнес і формує дані для стратегічних рішень керівництва.

Одним із позитивних наслідків кризи стала акселерація цифровізації бухгалтерського обліку. Використання електронного документообігу, хмарних сервісів, онлайн-звітності та автоматизованих ERP-систем дозволило:

- зберегти дані навіть у разі втрати фізичних носіїв;
- забезпечити безперервність бухгалтерського процесу;

- спростити взаємодію між підприємствами, контролюючими органами та банками;
- скоротити витрати часу на рутинні операції.

Таким чином, всі обставини які виникли, стали каталізатором переходу до цифрової моделі обліку, яка відповідає світовим трендам і створює передумови для відновлення бізнесу в повоєнний період.

Після завершення воєнного стану відбудеться низка етапів які потрібно буде провести в бухгалтерському обліку:

- необхідність інвентаризації збитків і відображення їх у фінансовій звітності;
- створення єдиної державної бази облікових даних для обміну між органами влади, аудиторами, донорами запровадження електронного архіву, інтеграція з системами Державної податкової служби, банками, митницею;
- підготовка кадрів, що поєднують знання у сфері обліку, ІТ та управління ризиками;
- осучаснення НП(С)БО з урахуванням МСФЗ для малого бізнесу
- розвиток управлінського обліку як основи аналітики та стратегічного планування.
- зміцнення довіри до фінансової звітності через посилення ролі аудиту й державного контролю
- професійна сертифікація бухгалтерів на рівні міжнародних стандартів.

Отже, економічна нестабільність яка виникла в Україні у зв'язку з низкою факторів, суттєво трансформували бухгалтерський облік в Україні. Попри складні умови, українська облікова система продемонструвала гнучкість і здатність до адаптації.

Література:

1. Савків У.С., Кузьмин Т.Л. Удосконалення ведення бухгалтерського обліку та формування звітності в умовах цифрової економіки *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2023. Вип. 19. Т. 2. С.87–95.
2. Клименко М. Бухгалтерський облік під час війни: що буде зі звітністю та як оптимізувати податки. *Юридична Газета Online*. 2022. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/podatкова-praktika/buhgalterskiy-oblik-pid-chas-viyni-shcho-bude-zizvitnistyu-ta-yak-optimizuvati-podatki.html>
3. ТОП 7 українських програм для ведення бухгалтерії *Фінансова академія актив*. URL: <https://finacademy.net/ua/materials/article/perehodimo-na-ukrayinske>